

แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผ้าชนเผ่าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดลำปาง

บทควมวิจัย

พรชนก ทองลาด^{1*} ศิริญา จนาศักดิ์¹ ศรารุณ เชิงสะอาด² ทิพรรัตน์ ติมะปัญญา³
ปิยะรัตน์ ทองธานี⁵ สุวรรณิ เครือฟุ้ง⁴ และ ชมัยพร กาญจนพันธุ์¹

วันที่รับบทความ:

18 พฤศจิกายน 2562

วันแก้ไขบทความ:

4 มกราคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ:

9 มกราคม 2563

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100

²สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52000

³คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100

⁴คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100

*ผู้เขียนหลัก อีเมล: iamnok119@gmail.com



บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุมชนต้นแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่างคือ ชนเผ่าลาหู่ บ้านป่าคาแม่แจ่ม อำเภอเมืองปาน ชนเผ่าเย้า บ้านจำปุย อำเภอแม่เมาะ และชนเผ่าปกาเกอะญอ อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง จำนวน 9 ราย ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ 1) วางแผน 2) ปฏิบัติการ 3) สะท้อนกลับ และ 4) พัฒนาครุต้นแบบกับผลผลิตจากกระบวนการพัฒนา เครื่องมือที่ใช้ คือ การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลวิจัยคือ 1) เกิดนวัตกรรมกระบวนการพัฒนาครุต้นแบบการออกแบบตัดเย็บผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่า 2) เกิดกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่า ด้วยกระบวนการคิดเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมชุมชนเป็นตัวตั้งของการพัฒนา 3) เกิดภาคีเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงสู่ตลาดใหม่โดยมีแนวปฏิบัติที่ดีด้วยเรื่องเล่าประสบการณ์ความสำเร็จของชุมชน ซึ่งนำไปสู่การสร้างเชื่อมั่นของภาคีเครือข่ายภายนอกผ่านหนังสือทำเนียบครุต้นแบบ และ 4) การผลักดันการทำงานในชุมชนสู่นโยบายจังหวัดผ่านบันทึกข้อตกลงระหว่างสำนักงานพัฒนาชุมชนกับมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้ส่งเสริมครุต้นแบบสู่เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ งานมหกรรมวัฒนธรรมชาติพันธุ์ล้านนาและประเทศอาเซียน นอกจากนี้ครุต้นแบบได้รับการยกย่องเป็นวิทยากรประจำศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวภาคเหนือ เพื่อถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การออกแบบตัดเย็บผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่า

คำสำคัญ:

จังหวัดลำปาง

ครุต้นแบบ

การพัฒนาชุมชนต้นแบบ

ผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่า

การท่องเที่ยวโดยชุมชน

Practical Model of Community Development for Tribal Fabric Production Development to Promote Community Based Tourism, Lampang Province

Research Article

Pornchanok Tonglad^{1,*}, Siraya Janasak¹, Sarawut Changsaard², Tiparat Tikapanya³,
Piyarat Tongtanee³, Suwannee Kruaphung⁴ and Chamaiporn Kanjanapan¹

Received:

18 November 2019

Received in revised form:

4 January 2020

Accepted:

9 January 2020

¹Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University, Muang District, Lampang Province, 52100 Thailand

²Office of Agriculture and Cooperative of Lampang Province, Muang District, Lampang Province, 52000 Thailand

³Faculty of Agricultural Technology, Lampang Rajabhat University, Muang District, Lampang Province, 52100 Thailand

⁴Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, Muang District, Lampang Province, 52100 Thailand

*Corresponding author's E-mail: iamnok119@gmail.com



Abstract

The purpose of this participatory research action established a prototype community for enhancing tribal cloth products in the Lampang community tourism promotion. Samples originated from 9 localities from Lahu (Ban Pa Kha Mae Jam, Muang Pan district), Yao (Ban Cham Pui, Mae Moh district) and Pakakayo (Soem Ngam district) in Lampang province. The participatory learning process 4 steps comprised 1) planning, 2) workshop, 3) reflecting, and 4) enhancing the prototype teacher performances from products. Group discussions, participatory observation and in-depth interviews were employed. Four major research findings were revealed: 1) Innovation of teacher development process in designing of sewing ethnic products. 2) Identification of tribal fabric products creation process through integration of community culture. 3) Networking partners in new markets allowing the best practices, experiences and success stories from the community shared in format of a prototype teacher's book. 4) Promoting community work in provincial policies through memorandum of agreement (MOU) among the Provincial Strategic Planning Office, the Community Development Office and Lampang Rajabhat University for developing community products, and public sharing (by presenting the knowledge in Lanna Ethnic Culture and Countries in ASEAN organized by the Provincial Cultural Office). Lastly, at the regional level, the prototype teacher should receive the distinction as a guest speaker at the Northern Women's and Family Learning Center on tribal products sewing designs.

Keywords:

Lampang province,
Prototype teacher,
Prototype community
development,
Tribal fabric products,
Community based
tourism

สถานการณ์ที่เป็นอยู่เดิม

จากการสำรวจชุมชน OTOP นวัตวิถี จังหวัดลำปาง รวมถึงการคัดเลือกกิจกรรมการประกวดชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีระดับจังหวัด ภายใต้โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล พบว่าจังหวัดลำปางมีความเชื่อมโยงและโดดเด่นในกลุ่มชนเผ่า รวมถึงมีฐานทุนเสริมจากโครงการพระราชดำริ ดังนี้ 1) บ้านแม่แจ่ม ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง มีหลากหลายชนเผ่า ได้แก่ ชุมชนแม่แจ่ม (คนเมือง) ชุมชนเข่า (ชนเผ่าเฒ่าหรือเมี่ยน) และชุมชนปาดคาแม่แจ่ม (ชนเผ่าลาหู่) (Chiang Mai News, 2018) 2) บ้านจำปุย ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ เป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมในกลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ เช่น ชนเผ่าเฒ่า ปกาเกอะญอ และ ชมุ เป็นต้น (Baan Cham Pui, 2019) และ 3) บ้านโป่งน้ำร้อน มีต้นทุนทางวัฒนธรรม เช่น วิถีชาวปกาเกอะญอ มีธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เช่น ป่อน้ำพุร้อนน้ำตก ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยือน รวมถึงผลิตภัณฑ์ชุมชนที่พัฒนาจากวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น การทอผ้าที่เอวย้อมสีธรรมชาติ ปักลูกเดือย (Boonchalerm, 2018) โดยทั้ง 3 ชุมชนของจังหวัดลำปางใช้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าเป็นแกนหลักของชุมชน OTOP นวัตวิถี (ภาพที่ 1) ซึ่งแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ที่ใช้ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติเป็นแกนหลัก งานวิจัยนี้เน้นกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ ชนเผ่าลาหู่ บ้านปาดคาแม่แจ่ม อำเภอเมืองปาน ชนเผ่าเฒ่า บ้านจำปุย อำเภอแม่เมาะ และชนเผ่าปกาเกอะญอ บ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ซึ่งมีข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สร้างเสน่ห์ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่า ดังนี้

ชนเผ่าลาหู่ บ้านปาดคาแม่แจ่ม อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง เป็นชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่บนภูเขาสูงในพื้นที่ห่างไกลในภาคเหนือของประเทศไทย รูปแบบการดำเนินชีวิตเรียบง่ายธรรมดา แต่มีฝีมือการปักผ้าชนเผ่า ซึ่งเป็นงานหัตถศิลป์สืบทอดมาหลายชั่วอายุคนและมีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริม เช่น โครงการพระราชดำริ เพื่อให้เป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ เพื่อให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น รวมถึงเพื่อสร้างการดำรงอยู่ด้วยคุณค่าและความสง่างามทางหัตถศิลป์อย่างต่อเนื่อง เช่น การแสดงผลผลิตภัณฑ์ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวันที่ 1 สิงหาคม – 11 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ครบ 84 พรรษา ภายใต้ชื่อ “จากขุนเขา สู่...ศิลปาชีพ” (Pramanpanich, 2016)

ชนเผ่าเฒ่า หรือเมี่ยน บ้านจำปุย อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง มีฝีมือปักผ้า โดยการปักลายจะเริ่มจากการปักด้านหลังขึ้นมาด้านหน้า (ด้านที่แสดงลายผ้า) ฝีด้ายจึงไม่พันกัน เป็นระเบียบเรียบร้อย ผ้ามีลักษณะพิเศษคือมีความงามทั้งสองด้าน มีการสนับสนุนจากมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ผ่านหน่วยงานทหารบริบทของชุมชนมีความหลากหลายอาชีพ เช่น สวนผลไม้ตามฤดูกาล การหาของป่า และการอยู่ใกล้กับตลาดต้องชม คือตลาดเจ้าพ่อประตูผา ทำให้ผลิตภัณฑ์จากผ้าปักชนเผ่าที่มีความโดดเด่นในด้านการสืบสานอัตลักษณ์ของชุมชนรองรับการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ชนเผ่าปกาเกอะญอ บ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง มีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่พัฒนาจากวิถีธรรมชาติ ด้านการทอผ้าที่เอวย้อมสีธรรมชาติปักลูกเดือย ที่มีการปักสัญลักษณ์ต่าง ๆ ของชนเผ่า ทำให้การพัฒนาสินค้าชุมชนเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวที่ยังรักษาอัตลักษณ์ของบ้านโป่งน้ำร้อนได้อย่างเหมาะสม (Sawaratham, 2018) มีการสนับสนุนจากมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพผ่านหน่วยงานทหาร หลังจากนั้นพัฒนาชุมชนอำเภอเสริมงามได้สานต่อโดยเน้นการรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน แต่กลุ่มยังต้องการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยวิธีใหม่ ๆ รวมถึงการต่อยอดและหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง

จากแผนที่เชื่อมโยงผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวทั้งสามพื้นที่มีจุดเชื่อมคือ ฝีมือการปักผ้าชนเผ่าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นสะท้อนถึงลวดลายเชิงสัญลักษณ์วิถีชีวิตของชนเผ่า แต่สภาพปัจจุบันยังขาดการสืบทอด และถ่ายทอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่าเพื่อแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่มตามความต้องการของชุมชนเนื่องจากผลิตภัณฑ์ผ้าปักมีมูลค่าต่ำ จึงต้องนำส่งร้านเพื่อการตัดเย็บ เสมือน “คนปักผ้า ไม่ได้ตัดเย็บ และคนตัดเย็บ ก็ได้ปักผ้าเป็น” ดังนั้นชุมชนจึงต้องการพัฒนาการออกแบบเทคนิคการตัดเย็บผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

กระบวนการที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงและการยอมรับของชุมชนเป้าหมาย

ความท้าทายของการดำเนินงานของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีพื้นที่ห่างไกลกัน มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน แต่มีจุดเชื่อมโยงคือ ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี และการก่อเกิดของกลุ่มมาจากการหนุนเสริมของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ที่มุ่งสร้างอาชีพเสริมของงานหัตถศิลป์จากผ้าปักชนเผ่า แต่ไม่สามารถส่งต่อสู่สังคมได้ดี



ภาพที่ 1

แผนที่เชื่อมโยงผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว ของชุมชนป่าคาแม่แจ่ม อำเภอเมืองปาน
ชุมชนจำป๋าย อำเภอแม่เมาะและชุมชนโป่งน้ำร้อน อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง
(Lampang Provincial Community Development Office, 2019)

ดังเช่นอดีต การดำเนินการวิจัยจึงสร้างกระบวนการทำงานร่วมกัน
ระหว่าง 1) พัฒนาชุมชนทั้งสามพื้นที่ 2) สำนักงานพาณิชย์จังหวัด
ลำปาง 3) กลุ่มตัดเย็บผ้าพื้นเมืองบ้านสวนป่าแม่เกาะ 4) ผู้นำ
ชนเผ่าและตัวแทนสมาชิกชนเผ่าที่ผ่านการคัดเลือกโดยชุมชน 5)
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานลำปาง 6) ชดโครงการ

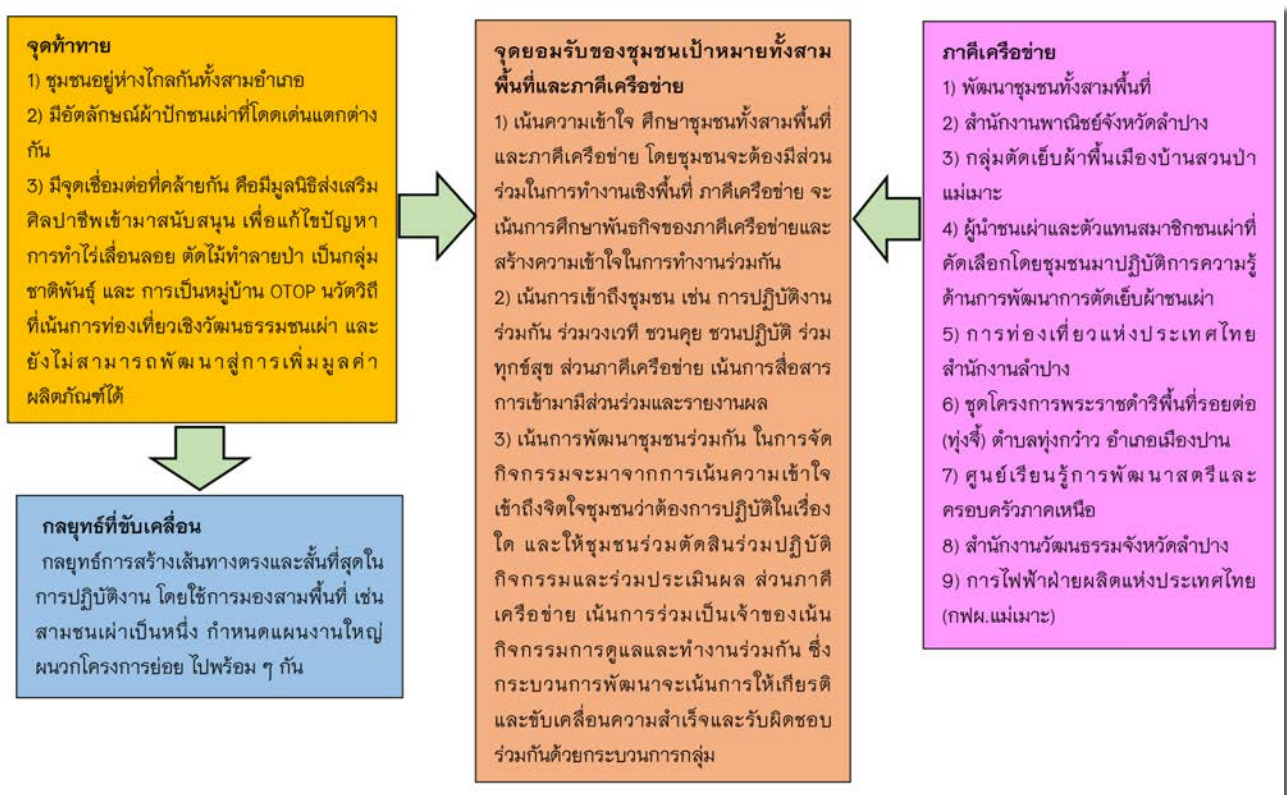
พระราชดำริพื้นที่รอยต่อ (ทุ่งजू) ตำบลทุ่งกว่า อำเภอมืองปาน
7) ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวภาคเหนือ 8)
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง และ 9) การไฟฟ้าฝ่ายผลิต
แห่งประเทศไทย (กฟผ. แม่เมาะ) เพื่อร่วมเป็นกลไกการพัฒนา
ตามความต้องการของกลุ่ม ในการเพิ่มพูนความรู้ด้านการตัดเย็บ

ผ้าชนเผ่าของสมาชิกกลุ่มจนเกิดเป็น “เทคโนโลยีแก้พลังประสาน การพัฒนาทุนทางปัญญาเพื่อผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่า” และเกิด “ครุต้นแบบการพัฒนาออกแบบและเทคนิคการตัดเย็บผลิตภัณฑ์ ผ้าชนเผ่า มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง” (ภาพที่ 2)

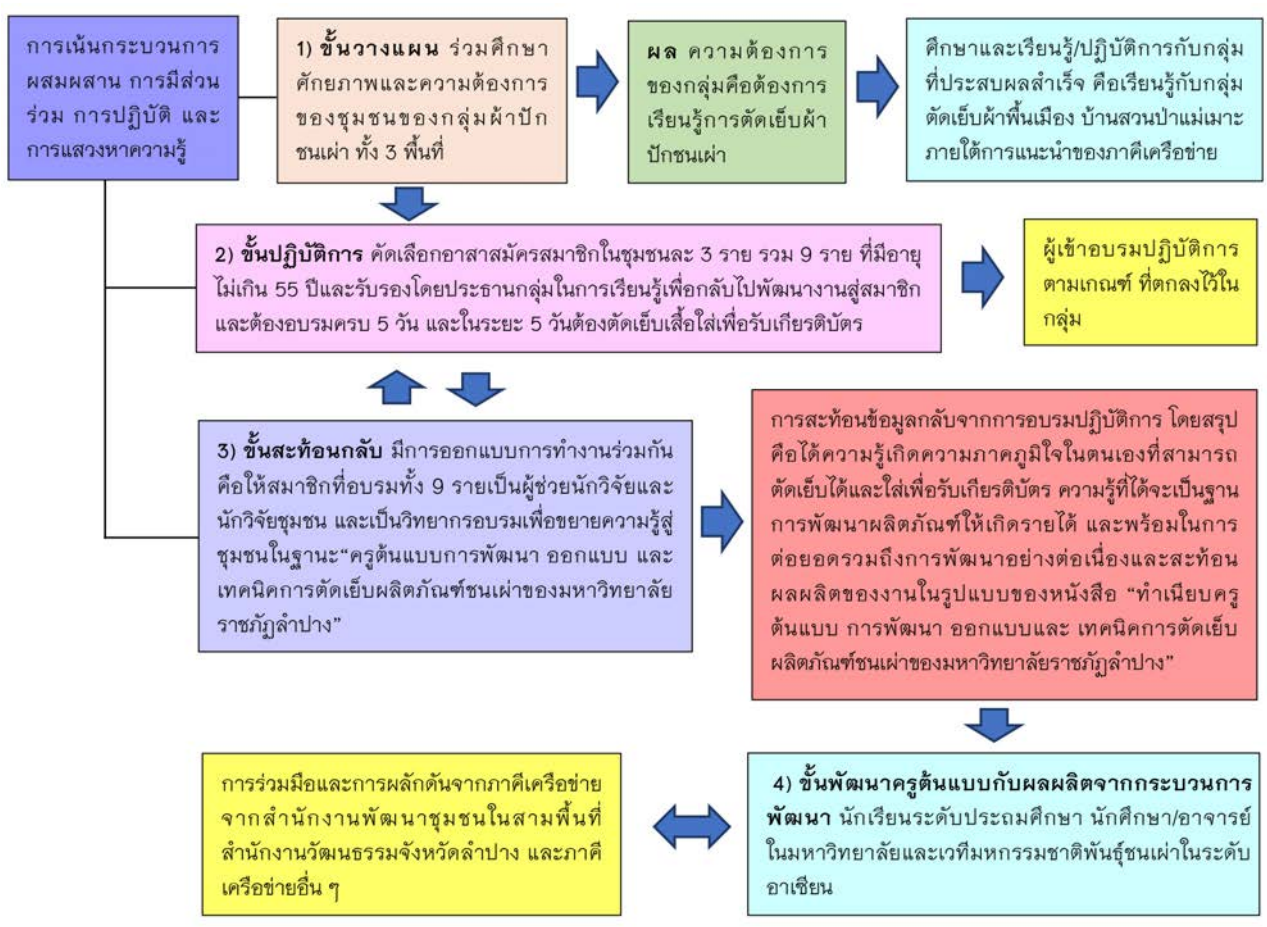
การขับเคลื่อนกระบวนการให้บรรลุเป้าหมาย เน้นการ สะท้อนความต้องการจากชุมชนมาเป็นแกนกลางการพัฒนางาน ร่วมกับภาคีเครือข่าย และยึดชุมชนเป็นศูนย์กลางผ่าน กระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อตอบโจทย์ความต้องการของชุมชน โดยการเชื่อมงานกับพัฒนาชุมชนทั้งสามพื้นที่ ทำให้การขับเคลื่อน กิจกรรมสำเร็จและหลังกิจกรรมเสร็จสิ้นก็สะท้อนสู่ภาคีเครือข่าย เช่น การลงนามในเกียรติบัตรให้กับผู้เข้าอบรม การสะท้อนแง่คิด การจัดกิจกรรม การกล่าวให้โอวาท เป็นต้น ขณะเดียวกันจาก พื้นที่ที่ห่างไกลกันของแต่ละชนเผ่าทำให้เกิดการรวมกิจกรรมให้ ตอบโจทย์วิจัยโดยใช้หลักการคิดให้เป็นหนึ่ง ทำให้ใช้เวลาได้คุ้มค่า ผลผลิตของงานเกิดขึ้นได้รวดเร็ว ชุมชนพึงพอใจเพราะไม่บอบช้ำ จากการเข้ามาของแต่ละกิจกรรม เกิดเครือข่ายการทำงานร่วมกันของสมาชิกชนเผ่า และเกิดความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย

ดังนั้นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (ภาพที่ 3) มีขั้นตอน ดังนี้

1) **ขั้นวางแผน** (ภาพที่ 4) จากการจัดเวทีชุมชนในสาม พื้นที่ พบว่าความต้องการของกลุ่มคือต้องการเรียนรู้การตัดเย็บ ผ้าชนเผ่า แทนการนำผ้าปักไปจ้างร้านตัดเย็บ จากนั้นทีมวิจัยและ ภาคีเครือข่าย ทั้งสำนักงานพัฒนาชุมชนและการไฟฟ้าฝ่ายผลิต แห่งประเทศไทย (กฟผ. แม่เมาะ) ร่วมกันกำหนดแนวทางการ วางแผนการพัฒนา ออกแบบ และการตัดเย็บผ้าชนเผ่า ได้ข้อสรุปว่า การเรียนรู้ที่ยั่งยืน คือการเรียนรู้จากต้นแบบ โดยใช้ระยะเวลา ปฏิบัติการห้าวัน และเน้นการถ่ายทอดความรู้สู่สมาชิกแต่ละ ชนเผ่า ซึ่งถือเป็นการผลิตครุต้นแบบการพัฒนาการตัดเย็บผ้า ชนเผ่า และควรเรียนรู้จากกลุ่มตัดเย็บที่ประสบผลสำเร็จ ภายใต้ การคัดเลือกกลุ่มและวิทยากรจากการแนะนำของแผนกส่งเสริม อาชีพและพัฒนาชุมชน กองชุมชนสัมพันธ์ โรงไฟฟ้าแม่เมาะ และพบว่ากลุ่มตัดเย็บผ้าพื้นเมืองบ้านสวนป่าแม่เมาะมีศักยภาพ ในการเป็นวิทยากรอบรมปฏิบัติการพัฒนาออกแบบตัดเย็บ ผ้าชนเผ่า และสามารถเป็นครุต้นแบบในการถ่ายทอดความรู้ การ



ภาพที่ 2 กระบวนการขับเคลื่อน



ภาพที่ 3

กระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง



ภาพที่ 4

การวางแผนร่วมศึกษาค้นคว้าและความต้องการของชุมชน

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การบริหารจัดการกลุ่มได้ รวมถึงประธานกลุ่มคือ นางมาลี ใจแก้ว มีประสบการณ์เป็นวิทยากรการออกแบบและตัดเย็บผ้าของศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวภาคเหนือ และในการวางแผนของภาคีเครือข่าย เรื่องการทดสอบครูต้นแบบคือ เมื่อศึกษาครบห้าวัน ผู้เรียนจะต้องตัดเย็บเสื้อได้และต้องใส่เสื้อที่ตัดเย็บในการรับเกียรติบัตรการเป็น “ครูต้นแบบการพัฒนาออกแบบเทคนิคการตัดเย็บผ้าชนเผ่าของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง” และภาคีเครือข่ายที่ร่วมลงนามในเกียรติบัตร คือสำนักงานพัฒนาชุมชนแม่เกาะและการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ. แม่เมาะ)

2) ขั้นปฏิบัติการ การอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาการตัดเย็บผ้าชนเผ่า โดยคัดเลือกสมาชิกชนเผ่าเป็นตัวแทนการอบรมซึ่งกำหนดว่า ผู้เรียนควรสมัครใจเข้าอบรม และควรมีอายุไม่เกิน

55 ปี เนื่องจากหากเป็นผู้สูงวัย อาจมีความจำหรือเก็บเกี่ยวความรู้ได้ไม่เต็มที่ อาจมีผลต่อประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความรู้ โดยคัดเลือกชุมชนละ 3 ราย รวมทั้งสิ้น 9 ราย ใช้ระยะเวลาปฏิบัติการห้าวัน (วันที่ 21- 25 เมษายน พ.ศ. 2562 เวลา 09.00-16.00 น. ณ กลุ่มตัดเย็บผ้าพื้นเมืองบ้านสวนป่าแม่เกาะ อำเภอแม่เกาะ จังหวัดลำปาง) และการทดสอบครูต้นแบบ คือ ต้องสามารถตัดเย็บเสื้อได้ในวันสำเร็จการศึกษา โดยมีกิจกรรมการอบรม (ภาพที่ 5) คือ 1) ศึกษาเสื้อตัวอย่างและออกแบบเสื้อเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่า (วันที่ 21-22 เมษายน 2562) 2) ฝึกปฏิบัติการตัดผ้า และการตัดเย็บ (วันที่ 23-24 เมษายน 2562) 3) ขึ้นผลผลิตของการตัดเย็บ (วันที่ 25 เมษายน 2562)

3) ขึ้นสะท้อนกลับ หลังจากปฏิบัติการออกแบบตัดเย็บผ้าชนเผ่า ในวันที่ห้าหรือวันศึกษาครบหลักสูตรของการปฏิบัติการวัดผลสำเร็จการศึกษาหรือทดสอบการเป็น “ครูต้นแบบการพัฒนาออกแบบเทคนิคการตัดเย็บผ้าชนเผ่า ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง” คือต้องตัดเย็บเสื้อได้อย่างน้อย 1 ตัว โดยเน้นเสื้อที่กำหนดไว้ร่วมกัน คือ เสื้อเนืองนางลาหู่ เสื้อเนืองนางอัวเมียน และเสื้อเนืองนางปกาเกอะญอ และใส่ในวันรับเกียรติบัตร ผลคือทั้ง 9 ราย สามารถผ่านการทดสอบการเป็นครูต้นแบบ เนื่องจากมีความมุ่งมั่นในการตัดเย็บ ส่วนใหญ่เลิกเรียนเวลาประมาณ 19.00 น. และจำนวนผู้สอนเพิ่มจากวันแรก 2 ท่าน เป็น 5 ท่าน ทำให้ผู้เรียนสามารถตัดเย็บเสื้อได้มากกว่าเป้าหมาย เช่น เสื้อศรรามลาหู่ เสื้อศรรามอัวเมียน เสื้อศรรามปกาเกอะญอ รวมถึงกางเกงพื้นเมือง เป็นต้น และออกแบบการทำงานร่วมกันของครูต้นแบบทั้ง 9 ราย เพื่อนำไปถ่ายทอดสู่สมาชิกหรือสร้างโอกาสให้สมาชิกได้รับความรู้ โดยแบ่งเป็นกลุ่ม แข่งขันการถ่ายทอด พร้อมทั้งให้นำความรู้มาออกแบบงานตามความคิดสร้างสรรค์

ของแต่ละกลุ่ม ซึ่งถือเป็นเครือข่ายการทำงานต่อเนื่องอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นกิจกรรมอบรมจึงเป็นกิจกรรมการพัฒนาครูต้นแบบในการพัฒนาออกแบบตัดเย็บผ้าชนเผ่าของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง และการสะท้อนความรู้ที่ได้มีดังนี้

กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ (บ้านป่าคาแม่แจ่ม อำเภอเมืองปาน)

ครูมาหล่า สานสุทวิชงค์ (ประธานกลุ่มจักสาน โครงการพระราชดำริพื้นที่รอยต่อ (ทุ่งจี) และประธานกลุ่มผ้าชนเผ่าลาหู่ บ้านป่าคาแม่แจ่ม) ที่อยู่ 24 หมู่ที่ 1 ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

ความรู้สึก “ก่อนมาไม่รู้ว่าจะทำได้หรือไม่ แต่เมื่อเรียนสนุก รู้สึกว่าทำได้ และสามารถไปทำต่อได้ เพราะอยู่กับผ้าที่ทำมาตั้งแต่เด็ก หรือจำความได้ก็รู้จักผ้าปักลาหู่ ทุกวันนี้ก็มีอาชีพจักสานของโครงการพระราชดำริพื้นที่รอยต่อ (ทุ่งจี) ส่วนผ้าปักชนเผ่าจะนำไปพัฒนาเย็บมือ และรู้ว่าจะพัฒนาประยุกต์สู่ผ้าปักลาหู่ได้อย่างไร ยิ่งได้แบบจากครูก็จะสอนคนอื่นได้แน่นอนอยากให้รอดูผลงาน ขอขอบคุณครูมาลี ใจแก้ว ครูอารยา ครูหนูส และอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่ให้ที่พักอาศัย และรับส่งตลอดการอบรม พัฒนาชุมชน และคุณก่อเกื้อ จาก กฟผ. แม่เกาะ ที่เมตตาพวกเรา”

ครูชามิน ปอสิงห์ ที่อยู่ 37 หมู่ที่ 1 ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

ความรู้สึก “ครูมาลี ครูหนูส สอนใจดีมาก ๆ อารมณ์ดี อยากเย็บและออกแบบเสื้อผ้าเป็นเหมือนครู ถ้ามีที่สอนอย่างนี้อีกอยากมาฝึกหลาย ๆ ครั้ง ชอบทุกอย่างในการเรียน คุณกันดีทุกอย่างถูกใจทั้งหมด ทุกสิ่งอย่าง”



ภาพที่ 5 กิจกรรมการอบรม

ครูสุทะ สันธิ ที่อยู่ 37 หมู่ที่ 1 ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

ความรู้สึก “ก่อนมาคิดว่าเรียนไม่ได้ เพราะเป็นครั้งแรก พอลงมือทำแล้วอยากทำต่อ พอทำแล้วอยากมีจักร อยากเย็บผ้า ลากู ออกแบบเอง และจะเพิ่มความพยายามทำได้แน่นอน อยากมีการตลาดเข้ามาช่วยให้งานสำเร็จ ประทับใจทุก ๆ หัววัน กับครูผู้สอน ครูใจเย็นมาก มีไลน์ครูแล้วดีใจมากค่ะ จะได้ถามครูต่อไป”

กลุ่มชาติพันธุ์เข้าหรือเมียน (บ้านจำปุย อำเภอแม่เมะ)

ครูธัญพร วงศ์ย้อย ที่อยู่ 31/3 บ้านจำปุย หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง

ความรู้สึก “ดีใจมากที่ได้มาเรียนตัดเสื้อ เพราะไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ด้านนี้ เคยมีแต่ปักผ้า แต่ไม่มีการแปรสภาพ ภูมิใจสูงสุดที่ได้มาเรียน ได้โอกาส ผันว่าถ้าทำเป็นแล้วจะเอาลายปักมาประยุกต์ เป็นหลายแบบเพื่อให้คนทั่วไปรู้ว่าเรามีเมียนอยู่ในเสื้อ ขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่าน ที่สอนอย่างใจดีมาก เป็นกันเองและผู้เกี่ยวข้องที่ให้โอกาสต่อยอด”

ครูสุพรรณิ กันทามันท์ ที่อยู่ 91/3 หมู่ที่ 4 บ้านจำปุย ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง

ความรู้สึก “ประทับใจครูมาลี ครูนุส มีจิตใจเกินร้อย มีเมตตา สอนดีมาก เราปฏิบัติได้แล้ว ทำได้แล้ว มีผ้าปักเข้าหรือเมียน ทำเป็นตัวได้แล้ว ใครสนใจติดต่อได้ ขอขอบคุณทุกส่วนที่สร้างประโยชน์ สร้างตน สร้างอาชีพ ให้กับชนเผ่าเมียน จำปุย”

ครูอนงค์ศรี ทรายแก่น ที่อยู่ 53/2 หมู่ที่ 4 บ้านจำปุย ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง

ความรู้สึก “รู้สึกดีใจที่ได้ร่วมแชร์ความคิดการออกแบบในแต่ละลักษณะลายผ้าของชาติพันธุ์อีกทั้งจะได้เชื่อมเครือข่ายในการทำงานกลุ่มระดับจังหวัดจะต้องรู้จักกันมากขึ้น และประทับใจคนที่มาจากแดนไกล เดินทางไปกลับจากเรียนหลายร้อยกิโลเพื่อรู้สิ่งที่ผืน มาได้โดยไม่ท้อแม้ระยะทางแสนไกล ส่วนวิทยากรไม่น่าเชื่อว่าจะมีเพชรเม็ดงามซุกซ่อนในป่า”

กลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอญอ (บ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอเสริมงาม)

ครูพลอย กาวีโล (ประธานการท่องเที่ยว ชุมชนโป่งน้ำร้อน/ประธานกลุ่มผ้าทอที่เอวย้อมสีธรรมชาติปักลูกเต๋อย ปกาเกอญอ บ้านโป่งน้ำร้อน/ประธานกลุ่มแก้พลังประสานการ

ออกแบบประยุกต์ผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่า) ที่อยู่ 17 หมู่ที่ 1 บ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลเสริมกลาง อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

ความรู้สึก “มีความต้องการต่อยอดผ้าทอมานาน ก้าวแรกที่ได้เดินเข้ามาในห้องเรียน เห็นเสื้อผ้าที่ครูโชว์ เห็นแล้วตรงใจ ใช้เลยปลื้มใจ ได้มาเรียนรู้ ครูมาลี ใจแก้ว และครูอารยา ดีทุกอย่าง ใจดี ดีใจมาก ปลื้มมาก เรียนวันแรกกลับไปนอนฝันว่าเย็บผ้าได้ จะพยายามต่อยอดแน่นอน ภาควิชาใจสุด ๆ หามานานมาก เพิ่งมาเจอมาเจอทุกคน ขอขอบคุณทุกฝ่าย ที่ทำให้เจอสิ่งที่ต้องการดีใจจนน้ำตาไหล ณ วินาทีคิดว่าสุด ๆ ปลื้มใจตนเอง และครูมาลี ครูนุส อยากได้อะไรจากครูทั้งสองได้ทุกอย่าง ให้ทั้งหมด ผู้เรียนก็เรียนชนิดเหงื่อเข้าตา ไม่มีวันเซ็ด เพราะตาไม่ยอมกระพริบ มือไม่ยอมห่างจากผ้า ขั้วรถมาเรียนไปกลับ สามสิริร้อยกิโล คุ่มค่ามาก กลับถึงบ้าน สองสามทุ่ม ครูผู้สอนอาจล้าในหัววัน แต่นักเรียนไม่ยอมเลิกเรียน เที่ยงเกือบบ่ายจึงจะทานข้าว ด้วยเสียงตะโกนว่า จะบ่ายแล้วถึงทานข้าวกัน ตอนเย็นครูบอกหกลมครูจะนอนแล้ว แต่ลูกศิษย์ยังรู้สึกว่ายอยากเรียน ๆ ตลอดเวลา ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง พัฒนาชุมชน กฟผ. แม่เมะ ผู้ใหญ่บ้านบ้านสวนป่าแม่เมะ ที่มาให้กำลังใจ วันข้างหน้าขอเชิญทุกท่านไปแอ่วบ้านโป่งน้ำร้อน”

ครูวาสนา เอ็นสิงห์ ที่อยู่ 3/1 หมู่ที่ 1 บ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลเสริมกลาง อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

ความรู้สึก “รู้สึกดีใจ ไม่เคยคิดว่าจะทำได้ ไม่เคยคิดว่าจะมีวันนี้เพราะไม่เคยเรียนมาเลย ในวันแรกคิดในใจว่าจะทำได้หรือ พอสุดท้ายตัดออกมาเป็นเสื้อตัวแรกได้ ดีใจสุด ๆ คิดในใจว่านี่คือเราเธอ เราทำได้จริงด้วย ผันอยากต่อยอด พัฒนาต่อเนื่อง ขอขอบคุณครูมาลี ครูนุสที่ตัวเข้มมาก ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางที่ให้โอกาสพวกเรา”

ครูจันทร์สาย ดอกผู้ชาย (ประธานกลุ่มผ้าซิ่นหมั่น ชุมชนโป่งน้ำร้อน) ที่อยู่ 105/3 หมู่ที่ 1 บ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลเสริมกลาง อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

ความรู้สึก “ได้ความรู้เยอะมาก เป็นสิ่งที่อยากเรียนแล้วได้มาเรียน ครูมาลี ใจแก้ว สร้างพื้นฐานได้อย่างรวบรัด ที่สามารถต่อยอดที่มีอยู่ ให้ adapt สมัยใหม่ พอเย็บได้จะลดต้นทุน พอเราทำได้จะไม่จ้างคนอื่นต่อ ครูผู้สอนใจดีมาก ทั้งครูมาลี ครูอารยา ครูนุส ครูทองปาน ครูหลอด ที่เต็มที่กับศิษย์ ไม่มีกั๊ก ให้ทุกอย่าง”

4) ขั้นพัฒนาครูต้นแบบกับผลผลิตจากกระบวนการพัฒนา

นอกจากเกิดการออกแบบและการตัดเย็บผ้าชนเผ่าแล้ว ยังสามารถพัฒนาสมาชิกที่เรียนครบหลักสูตรสู่การเป็นครูต้นแบบ ดังนี้

4.1) ขั้นวางแผน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าโดยชุมชน เน้นสมาชิกที่เรียนจากหลักสูตรการพัฒนาการออกแบบตัดเย็บผ้าชนเผ่า เป็นผู้สะท้อนนำเสนอปัญหา ความต้องการกลุ่ม การปฏิบัติการของกลุ่ม การนำกลุ่มแก้ปัญหา วางแผนงานของกลุ่ม และประเมินงานของกลุ่มร่วมกัน การเป็นวิทยากรของกลุ่มและชุมชน ในด้านการเป็นนักวิจัยชุมชนที่สามารถแก้ปัญหา และประสานการทำงานกลุ่มกับทีมวิจัย ด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และเน้นบทบาทความเป็นครูต้นแบบในฐานะผู้ให้และแบ่งปันความรู้ เพื่อให้เกิดกระบวนการคิดและแก้ปัญหาภายในกลุ่มและชุมชน

4.2) ขั้นปฏิบัติการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าโดยชุมชน ทีมวิจัยได้ฝึกกำลังการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย เช่น โรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อน ซึ่งมีผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อนเป็นเจ้าภาพสถานที่ในการจัดเวทีชุมชนของการวิจัยทุกครั้ง จึงเข้ารับแนวทางพัฒนาครูต้นแบบในการเป็นวิทยากรด้านการทอผ้าก็เวยและการย้อมสี

ธรรมชาติ สำหรับนักเรียนชนเผ่าปกากะญอ (ภาพที่ 6) ส่วนในระดับอุดมศึกษา เป็นวิทยากรด้านการปักผ้าชนเผ่า ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และอาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ในเวทีวิชาการงานวันวิทยาศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (ภาพที่ 7) และระดับอาเซียน ทีมวิจัยได้ฝึกกำลังกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง นำเสนอข้อค้นพบจากงานวิจัย เพื่อเสนอแนวทางขับเคลื่อนเชิงนโยบายสู่ภาคีเครือข่าย และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ขานรับนโยบาย โดยให้ครูต้นแบบจากชนเผ่าลาหู่ และปกากะญอ เป็นวิทยากรร่วมเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งด้านภาษา การแต่งกาย อาหาร วิถีชีวิต และนำเสนอการตลาดของผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม (ภาพที่ 8) ในงานมหกรรมวัฒนธรรมล้านนาซึ่งจัดร่วมกันทั้งสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน เน้นกิจกรรมชาติพันธุ์ล้านนาสู่ประเทศอาเซียน ณ หอนิทรรศการศิลปวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน



ภาพที่ 6 ครูต้นแบบถ่ายทอดทอผ้าทอก็เวยย้อมสีธรรมชาติปกากะญอสู่นักเรียนระดับประถมศึกษา



ภาพที่ 7 ครูต้นแบบถ่ายทอดพัฒนาผ้าปักชนเผ่าสู่นักศึกษาและอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง



ภาพที่ 8

กิจกรรมเวทีเสวนาของครูต้นแบบการออกแบบตัดเย็บผ้าชนเผ่าของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางในงานมหกรรมชาติพันธุ์ชนเผ่า ในระดับอาเซียน

4.3) ขั้นสะท้อนกลับ กิจกรรมการพัฒนาครูต้นแบบที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบเชิงนโยบายดังนี้ การสนับสนุนโครงการปี 2563 เช่น ชนเผ่าลาหู่ได้ต่อยอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชนเผ่าด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจากศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวภาคเหนือ โดยให้ครูต้นแบบดำเนินการสอนให้สมาชิกชนเผ่า และคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง สนับสนุนการพัฒนาต่อยอดแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่าลาหู่ และปกากะญอ ในบริการวิชาการ รวมถึงโครงการพระราชดำริทุ่งจี๋ สนับสนุนการพัฒนาต่อยอดกลุ่มในการส่งเสริมรายได้จากการผลิตกาแฟของชนเผ่าลาหู่ นอกจากนี้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานลำปาง ตอบรับการเป็นที่ปรึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชนเผ่า

ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่ใช้

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ สิ่งสำคัญในการทำวิจัยคือการอาศัยความรู้ หรือความเชี่ยวชาญที่ใช้ในการศึกษาและพัฒนาชุมชน โดยหลักคิดของสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Institute of Tourism by Community, 2011) เป็นตัวตั้งของการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community – Based Tourism: CBT) จากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าทอของชนเผ่าลาหู่ ชนเผ่าเย้า และชนเผ่าปกากะญอ ทั้งสามพื้นที่ เพื่อการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสังคมและ

วัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ชุมชนและผู้มาเยือน และเน้นการยกระดับความรู้ มีการกระจายรายได้สู่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน โดยมีองค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 ด้าน คือ 1) ด้านวัฒนธรรม คือ ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น 2) ด้านองค์กรชุมชน คือ ชุมชนมีระบบสังคมที่พึ่งพากัน มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ และมีทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา 3) ด้านการจัดการ คือ มีวัฒนธรรมชุมชน มีงานหัตถศิลป์ที่เป็นเสน่ห์แห่งการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ รวมถึงการกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชน และ 4) ด้านการเรียนรู้ คือ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับผู้มาเยือน

กระบวนการพัฒนาชุมชนต้นแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดลำปาง เป็นการหนุนเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีแนวคิด คือ การจัดการโดยชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เช่น ชนเผ่าลาหู่ บ้านป่าคาแม่แจ่ม เน้นผ้าปักชนเผ่าโดยใช้ตกแต่งเป็นส่วนประกอบของสายสะพายกระเป๋าจักสาน ซึ่งการจักสานทำจากไผ่หกที่มีเฉพาะถิ่น ขึ้นในพื้นที่สูงจากน้ำทะเล 1,200 เมตร และเป็นต้นตำรับของการจักสานสองชั้น

จากไฟไหม้ที่เกิดจากโครงการพระราชดำริและกลายเป็นการนำเสนอการขายการจักสานและผ้าชนเผ่าควบคู่กัน จนกลายเป็นสัญลักษณ์ของชนเผ่าลาหู่ ส่วนผ้าปักเผ่าเข้ามามีตลาดขายที่ละเอียดสวยงามทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ผิด้ายไม่พันกัน ใช้เสริมเสน่ห์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สอดคล้องกับแหล่งที่มาของรายได้ของชุมชนคือการทำสวนผลไม้ที่มีแทบทุกฤดูกาล และชนเผ่าปกากะญอ เน้นความเป็นผ้าทอที่เอื้อย้อมสีธรรมชาติปลูกฝ้ายอาศัยวัตถุดิบจากพื้นถิ่นทั้งเปลือกไม้และลูกฝ้ายที่ปลูกในนาข้าว ซึ่งสอดคล้องกับแต่ละชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความเป็นท้องถิ่นดั้งเดิม รวมถึงเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน โดยทุกคนรู้สึกว่าเป็นเจ้าบ้านพร้อมต้อนรับแขกผู้มาเยือน ได้สัมผัสความเป็นชุมชนในการดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นปกติ เช่น การก่อเกิดโฮมสเตย์ มาจากการขออาศัยนอนในชุมชน เนื่องจากไม่สามารถหาที่พักได้และจำเป็นต้องค้างคืน ทำให้ได้พักผ่อนและสัมผัสวิถีถิ่นของชุมชนอย่างแท้จริง เช่น การช่วยเจ้าของบ้านทำอาหาร การช่วยทำกิจกรรมที่เจ้าของบ้านดำเนินการในส่วนที่น่าสนใจ เช่น การปักผ้า การทอผ้า การย้อมสีธรรมชาติ เป็นต้น จนกลายเป็นวิธีการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสกับวิถีถิ่นแท้จริง นำไปสู่การจัดสรรพื้นที่เพื่อรองรับแขก หรือโฮมสเตย์

1) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน ความอยู่รอดของชุมชนขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรธรรมชาติวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ความเชื่อมโยงผูกพันความเป็นชาติพันธุ์กับทรัพยากรในชุมชน จึงเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ทั้งการสร้างความรู้ความภาคภูมิใจให้กับชุมชนในการเผยแพร่ภูมิปัญญาในงานหัตถศิลป์ สร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้ผู้มาเยือนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปหัตถศิลป์ของชนเผ่า การสร้างความร่วมมือของหน่วยงานในการทำงานเป็นพันธมิตรร่วมกับภาคีเครือข่าย ยิ่งกว่านั้นผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น งานหัตถศิลป์ของชุมชน ต้องเน้นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีความดึงดูดใจจากการออกแบบผลิตภัณฑ์ ความประณีตในการประดิษฐ์ และผลิตภัณฑ์ใช้วัสดุในท้องถิ่นเป็นหลัก (Thongkaew et al., 2015)

2) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิต และวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่สะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นชนเผ่า ความเข้มแข็งของชุมชนทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคม โดยยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมและปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับยุคสมัย สืบทอดสู่คนรุ่นหลังได้อย่างต่อเนื่อง สุวภัทร ศรีจางแสง (Srijongsang, 2015) พบว่า

การสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น คุณลักษณะการผลิตและคุณค่าของผลิตภัณฑ์ เป็นรูปแบบที่สำคัญของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชนในการนำเสนอ “ของดี” ชุมชนให้คนภายนอกได้รับรู้ ทำให้เกิดการสืบค้น ถิ่นทอด และฟื้นฟูวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น แม้บริบททางสังคมจะเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ แต่วัฒนธรรมการผลิตผ้าทอที่เอื้อปกากะญอของชุมชนยังคงอยู่และดำเนินต่อไป และคงมีความเป็นเอกลักษณ์ในวัฒนธรรมของตนเองอยู่เช่นเดิม ซึ่งการทอผ้าเพื่อนำมาใช้เองเป็นหน้าที่ของสตรี ต้องเรียนรู้และปฏิบัติ เพื่อให้สมาชิกในครัวเรือนมีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มสวมใส่ และต้องฝึกลูกหลานให้ดำเนินต่อไป เพราะคือวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนเผ่า (Chomchuen & Jaiban, 2015) และชุมชนมีการบริหารจัดการร่วมกันกำหนดว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอะไรบ้างที่ชุมชนพร้อมนำเสนอและสร้างการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ตลอดจนมีแนวทางปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่สนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นตัวกระตุ้นอีกทางหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจและมีชีวิตชีวาในการนำเสนอข้อมูล สามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยวในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของตน สร้างความประทับใจให้แก่ผู้มาเยือน และทำให้เยาวชนคนรุ่นหลังเห็นคุณค่าของชุมชนตนเอง

3) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาคน ความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่น หรือชาติพันธุ์ของตน ความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชน การมีพื้นที่ทางสังคม ได้รับการยอมรับจากคนภายนอก เป็นหัวใจสำคัญของการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชุมชน และช่วยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการท่องเที่ยว มีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มเติมนวัตกรรมใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว สร้างความมั่นใจในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนภายนอก นำเสนอ “ปัญหาและความต้องการ” กับหน่วยงานภายนอก นำเสนอประสบการณ์และความสำเร็จในการพัฒนากับคนและหน่วยงานที่มาศึกษาหรือดูงาน นอกจากเป็นการพัฒนา “คนภายใน หรือสมาชิกชนเผ่า” แล้ว ยังให้การศึกษาแก่ “คนภายนอก” ด้วย

4) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนและคุณภาพชีวิตคนท้องถิ่น การท่องเที่ยวเป็นการดึงคนจากภายนอกมาเรียนรู้ชุมชน แรงจูงใจที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนคือ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนเผ่า จุดดึงดูดคือวิถีที่เรียบง่ายและมีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นรายได้เสริม ที่สามารถนำรายได้นั้นไปปรับปรุงที่อยู่อาศัย การซ่อมแซมทรัพย์สิน

ขาดแคลน เจ็บป่วย หรือเป็นทุนการศึกษาให้กับลูกหลาน โดยที่ชุมชนยังคงดำเนินวิถีดั้งเดิมหรือเป็นการสร้างทางเลือกด้านรายได้ให้กับบางครอบครัว ในการสร้างอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเรื่องความสะอาดและสุขอนามัย รวมถึงเมื่อเริ่มเป็นที่รู้จักก็จะมีหน่วยงานลงไปสนับสนุนเรื่องอุปโภคบริโภค การท่องเที่ยวที่เป็นเพียงรายได้เสริม ทำให้ชุมชนไม่คิดพึ่งพารายได้หลักจากการท่องเที่ยว และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติต่อเนื่องไม่ว่าจะมีนักท่องเที่ยวหรือไม่

ดังนั้นกระบวนการพัฒนาชุมชนต้นแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดลำปาง ประกอบด้วยการพัฒนากลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่า ใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณา คือผ่านการทดสอบ ในวันสำเร็จการศึกษา จะต้องตัดเย็บเสื้ออย่างน้อย 1 ตัวเพื่อใส่รับเกียรติบัตร รวมถึงการเป็นนักวิจัยชุมชน ที่นำเสนอความต้องการสภาพปัญหาของพื้นที่ แนวทางแก้ไขและการวางแผนการทำงานร่วมกับสมาชิกและนักวิจัย การเป็นวิทยากรร่วมเวทีเสวนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่า รวมถึงการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ด้านการตัดเย็บสู่สมาชิก จึงถือเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน อันเกิดจากกลไกการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนในลักษณะส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่เน้นการจัดการแบบมีส่วนร่วมในลักษณะของการพัฒนาและการเรียนรู้บนฐานของกลุ่มและชุมชนเป็นศูนย์กลาง และมีจุดยืนที่จะสร้างพลังอำนาจให้กลุ่ม และชุมชนด้วยกระบวนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมผ่านวิธีการวิจัยเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพของกลุ่มและชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product development) หมายถึงกระบวนการค้นคว้า การคิด การออกแบบ การแก้ไขและปรับปรุงเพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ดีหรือเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความใหม่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น นวัตกรรม (Innovation) การเลียนแบบ (Emulation) การปรับปรุง (Adaption) และการเข้าสู่ตลาดใหม่ (New market) การยกระดับ หมายถึง การเลื่อนขึ้น หรือทำให้ระดับหรือมาตรฐานสูงขึ้น (The Royal Institute Vocabulary, 2013) เมื่อเชื่อมกับ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ OTOP” โดยมีหลักการสำคัญพื้นฐาน 3 ประการ คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (Local yet global) การพึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (Self-reliance-creativity) และการสร้างทรัพยากรมนุษย์ (Human resource development) (Wikipedia, 2016) ดังนั้นการพัฒนาชุมชนต้นแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไม่ได้หมายถึงตัวครุต้นแบบหรือสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และ

การสร้างความรู้ ให้คนในชุมชนมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สร้างบรรยากาศความเป็นมิตร เกิดการแบ่งปันและเกื้อหนุน มองเห็นช่องทางที่เปิดกว้างในอนาคตของชุมชน ก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นำไปสู่การกระทำและพัฒนางานร่วมกัน เรียกได้ว่า เป็นบรรยากาศเชิงสร้างสรรค์แห่งการเอาใจใส่ยินดีที่จะแบ่งปัน (Caring and sharing) โดยใช้การเรียนรู้ร่วมกันตั้งแต่ก่อนเริ่มงาน (Learning before) ระหว่างทำงาน (Learning during) และหลังงานนั้นสำเร็จ (Learning after) เป็นวงล้อแห่งการเรียนรู้ขับเคลื่อนให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย เน้นการทำงานร่วมกันของกลุ่มคน ถือเป็นการดึงความรู้ในคน (Tacit knowledge) ออกมาใช้งานผ่านการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน เป้าหมายคือผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนั้นการจัดการความรู้เป็นการระดมความรู้ในคน และความรู้เชิงประจักษ์ (Explicit knowledge) ทั้งที่เป็นความรู้จากภายนอก และความรู้ของผู้ร่วมงานในท้องถิ่น เอามาใช้งานให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งการจัดการความรู้ในท้องถิ่นเป็นการเคารพความรู้ในตัวตน ส่งเสริมให้ทุกคนมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีความภูมิใจ มั่นใจในตนเอง ก่อให้เกิดความร่วมมือ และการมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน (Chanmuang et al., 2018) นอกจากนี้ยังเกิดผลคือ ความรู้ถูกยกระดับและสั่งสมอยู่ในองค์กรในท้องถิ่นและสามารถปรับตัวเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนได้ดีขึ้น นำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งสามพื้นที่ ในการจัดการความรู้ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมจึงต้องสะท้อนถึง ตน หรือ ตัวเอง ซึ่งเป็นสมบัติเฉพาะตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเริ่มต้นที่การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้าให้เข้มแข็ง พร้อมเสริมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนต้นแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อหนุนเสริมทุนทางสังคมสู่ความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากด้วยนวัตกรรมต่อไป

หลักการนี้ สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนตามแนววิถีชุมชนจังหวัดลำปาง ในด้านผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่า ที่นำไปสู่ฐานการจัดการความรู้ในท้องถิ่นด้วยกระบวนการที่สอดคล้องกับ Participatory action research คือการจัดการความรู้ที่ปรับจาก วิจารณ์ พานิช (Panich, 2008) โดยเริ่มต้นด้วยการกำหนดเป้าหมายงานที่ต้องการทำหรือต้องการพัฒนาชุมชนให้บรรลุผลสำเร็จในระดับความภูมิใจร่วมกัน จนเกิดเป็น กิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าชนเผ่าในลักษณะ “ครุต้นแบบการออกแบบตัดเย็บผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่าของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง” ที่เกิดจากภาคีเครือข่ายร่วมกันขับเคลื่อนและจัดกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

จากการผสานเนื้อหา พื้นที่ ภาคีเครือข่าย และพันธกิจ ของมหาวิทยาลัยกับชุมชน ให้ทำงานเป็นกระบวนการ และการผสานตน ทีมงาน และชุมชน ให้เป็นนักบริหารการเปลี่ยนแปลง สามารถสะท้อนความสัมพันธ์เชื่อมโยงการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งสามพื้นที่ ดังภาพที่ 9

สถานการณ์ใหม่ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

จากการดำเนินงานวิจัย ส่งผลให้เกิดการสร้างกระบวนการเรียนรู้ระบบจากการเป็น “ครุต้นแบบการออกแบบตัดเย็บผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่า ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง” เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนและขยายผลด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าอย่างต่อเนื่องสู่การเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยตัวแทนชนเผ่าที่เป็นครุต้นแบบสามารถเปิดบ้าน หรือเปิดชุมชน เป็นศูนย์เรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้าชนเผ่าของแต่ละชุมชน ส่วนระดับองค์การจากการผสานสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนทั้งสามพื้นที่ สามารถร่วมมือกันทำข้อตกลงร่วมกัน (Memorandum of Understanding: MOU) ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางและพัฒนาชุมชน จากเดิม 3 อำเภอ ของกลุ่มเป้าหมายการวิจัย เพิ่มขึ้น 13 อำเภอ คือทั้งจังหวัดลำปาง ซึ่งผลผลิตคือการทำงานที่มีความเข้าใจตรงกันและพัฒนาร่วมกันได้ เนื่องจากค่านิยมร่วมที่สอดคล้องกันคือ มุ่งสร้างความอยู่ดีมีสุขของชุมชน และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 10

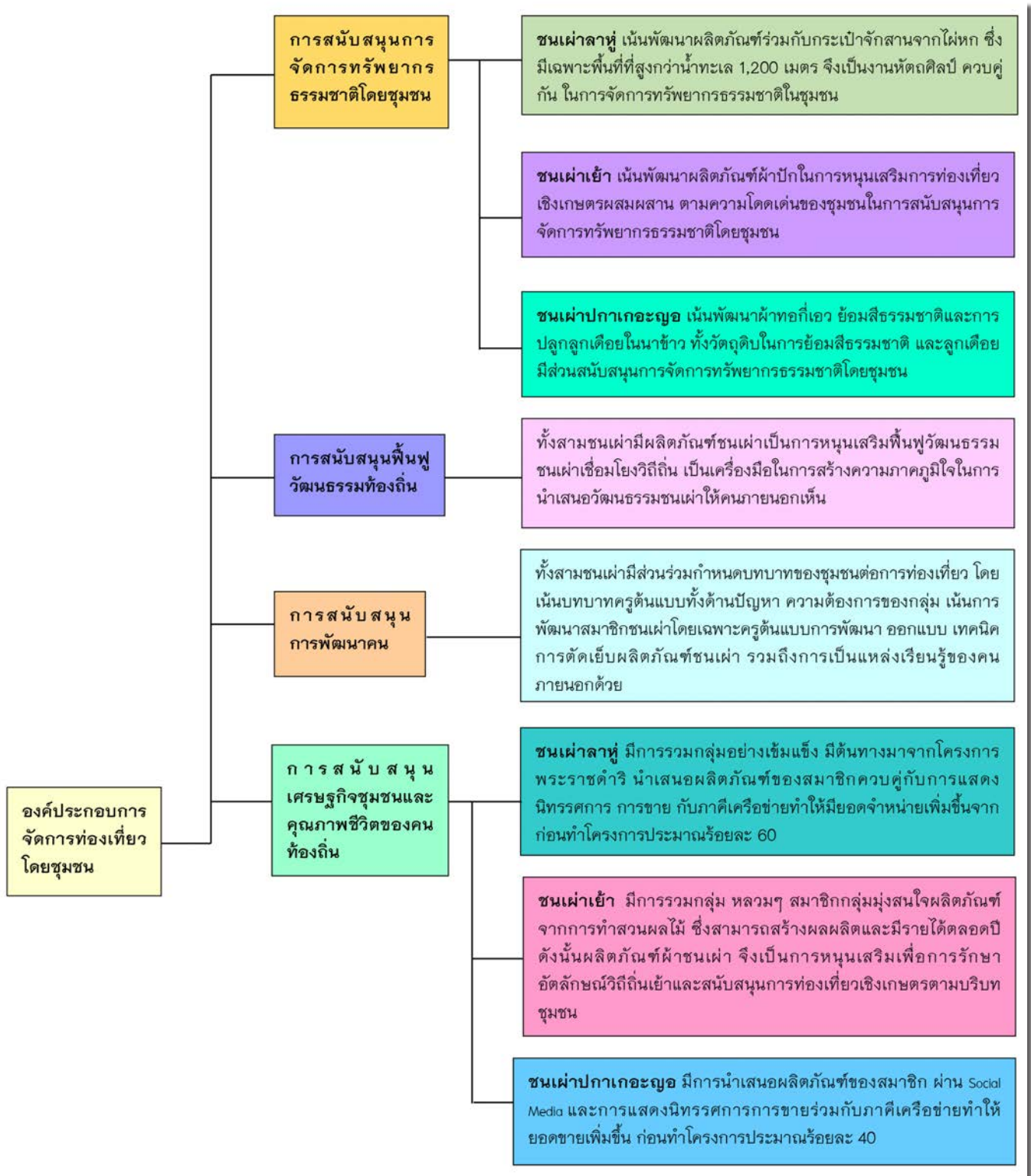
กระบวนการพัฒนาชุมชนต้นแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดลำปาง มีผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนี้

1) **เกิดภาคีเครือข่าย** เพื่อขับเคลื่อนงานร่วมกันของกลุ่มพัฒนาผ้าชนเผ่าในสามพื้นที่ เรียกว่า “เทคโนโลยีแก้พลังประสานการพัฒนาทุนทางปัญญาเพื่อผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่า” ซึ่งนำไปสู่กลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวในระดับองค์กร โดยภาคีเครือข่ายนี้เปรียบเสมือนพันธมิตรในการขับเคลื่อนงานร่วมกัน และเกิดการสร้างข้อตกลงร่วมกันในการพัฒนาชุมชนในสามพื้นที่ หรือ MOU ระดับองค์กร คือมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางกับยุทธศาสตร์ระดับจังหวัด ขณะเดียวกันการร่วมขับเคลื่อนโครงการชุมชนต้นแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่า ทำให้กลุ่มมีพื้นที่การตลาดในการนำเสนอ

สินค้าใหม่ เช่น งานเทศกาลการท่องเที่ยวแม่เกาะ หรือการสร้างเครือข่ายจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดลำปาง ทำให้ได้รับโอกาสแสดงสินค้าในงานสัมมนาหอการค้าทั่วประเทศ จังหวัดลำปาง ซึ่งผู้ร่วมสัมมนาเป็นนักลงทุนชั้นนำของจังหวัด ทั่วประเทศ และส่วนกลางรวมถึงคณะนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี และการเป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ในการนำเสนอผลงานของชุมชนจากนวัตกรรมชุมชนต้นแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่สำนักบริการวิชาการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อเสนอต่อประธานคณะกรรมการการศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และวุฒิสภานอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงต่อยอดผ้าชนเผ่าสู่การจักสานของกลุ่มจักสาน ทำให้ผลิตภัณฑ์จักสานและผ้าชนเผ่ามีความโดดเด่นในด้านการพัฒนาต่อยอด

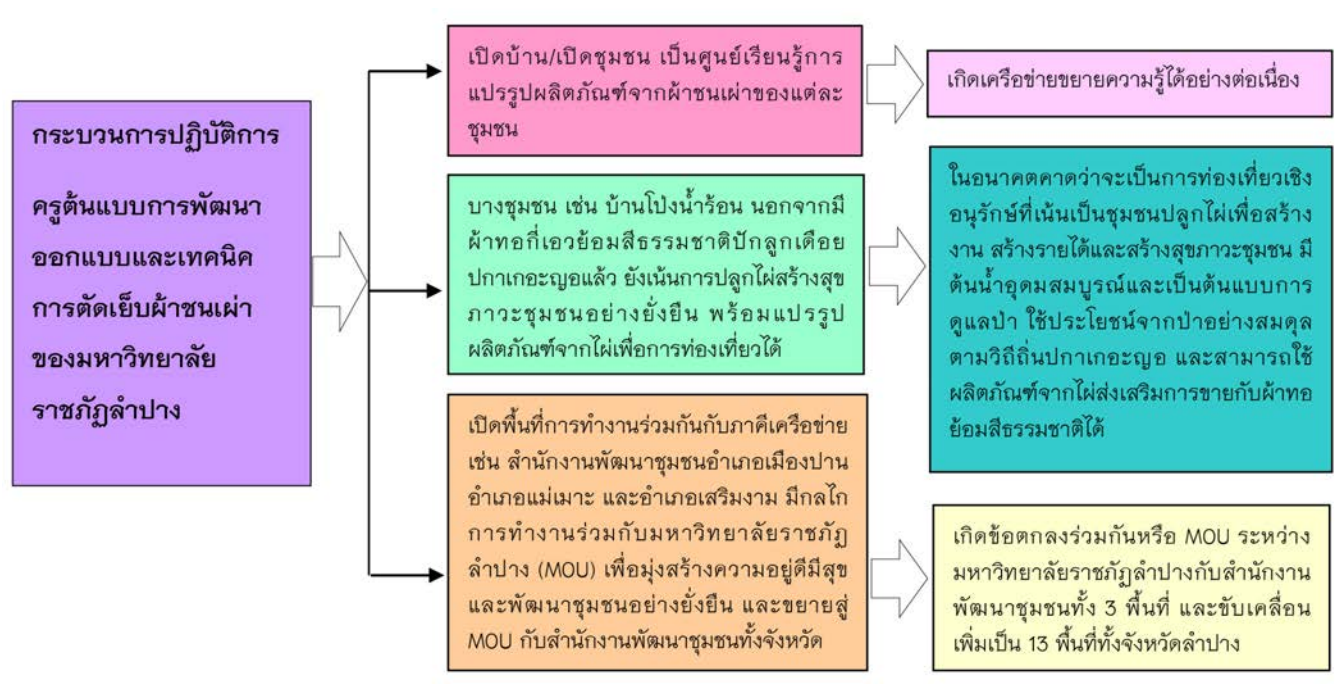
2) **เกิดนวัตกรรมกระบวนการพัฒนาชุมชนต้นแบบการพัฒนาออกแบบตัดเย็บผลิตภัณฑ์ชนเผ่า** เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่าเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเป็นการหนุนเสริมกระบวนการพัฒนากลุ่มอาชีพผ้าชนเผ่าให้ค้นหาความสำเร็จด้วยสมาชิกในชุมชนร่วมกัน ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในชุมชน เช่น กลุ่มชนเผ่าลาหู่ ขยายผลการเรียนรู้สู่สมาชิก และการเป็นครุต้นแบบการออกแบบตัดเย็บผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่ายังได้รับโอกาสหนุนเสริมต่อยอดการพัฒนา กลุ่มอาชีพ จากศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวภาคเหนือ ทั้งด้านวัตถุดิบในการตัดผ้า และการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มด้วยการถ่ายทอดความรู้จากการอบรมสู่สมาชิกชุมชน รวมถึงสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน ได้จัดงานมหกรรมวัฒนธรรมล้านนา เน้นกิจกรรมชาติพันธุ์ล้านนาสู่ประเทศอาเซียน ณ หอนิทรรศการศิลปวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์ศิลปาชีพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งในเวทีนี้ครุต้นแบบได้เป็นวิทยากรร่วมเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

3) **เกิดกระบวนการคิดเชิงกลยุทธ์** ที่นำไปสู่การบริหารจัดการแผนงานวิจัยในลักษณะผสมผสาน ผสานศิลป์ จนกลายเป็นยอดของความรู้ที่มองทุกกิจกรรมในสามอำเภอ โดยยอดของความรู้ที่พบคือ ทำทุกอย่างเป็นหนึ่งเดียว แต่หนึ่งเดียวของงานสามารถแตกเนืองานหรือข้อค้นพบมากมาย สุดแท้แต่นักวิจัยจะเชื่อมโยงเส้นทางเพื่อเชื่อมและพัฒนาโจทย์ รวมถึงการคิดเชิงกลยุทธ์ด้านกระบวนการประเมินผลการจัดกิจกรรมการปฏิบัติการออกแบบตัดเย็บผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่า ซึ่งประเมินจากการสื่อสารผ่านตัวหนังสือ และบันทึกใน “ทำเนียบครุต้นแบบการออกแบบตัดเย็บผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่า ของมหาวิทยาลัย



ภาพที่ 9

ความสัมพันธ์เชื่อมโยงองค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่า



ภาพที่ 10 สถานการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ราชภัฏลำปาง” ทำให้สามารถใช้หนังสือทำเนียบครุต้นแบบอธิบายผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งรวบรวม กลไกการทำงานของเครือข่าย และการรับรู้ร่วมกันในการขับเคลื่อนงานของภาคีเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม และเกิดกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ และ Story ของผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยกระบวนการคิดเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมชุมชนเป็นตัวตั้งของการพัฒนา เช่น การร่วมกันค้นหาจุดแข็งมาพัฒนาจุดขาย เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของกลุ่มให้โดดเด่น ดังตารางที่ 1

ผลกระทบและความยั่งยืน ของการเปลี่ยนแปลง

1) **ทรัพยากรมนุษย์** เน้นครุต้นแบบที่เป็นตัวแทนของแต่ละชนเผ่าทั้งสามพื้นที่ให้เป็นนักวิจัยชุมชน ที่มีความสามารถในการจัดการความรู้ ในลักษณะกระบวนการที่ดำเนินการร่วมกันโดยสมาชิกกลุ่มเพื่อสร้างและใช้ความรู้ในการทำงานกลุ่มให้เกิด

ผลลัพธ์ที่ดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้เกิดการพัฒนาแกนกลุ่มอย่างต่อเนื่องโดยมีเป้าหมายคือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่า และพัฒนาคน คือ สมาชิกในกลุ่ม และมีความรู้จากครุต้นแบบเป็นเครื่องมือ รวมถึงมีกระบวนการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือ

2) **การจัดการกระบวนการเรียนรู้** ส่งเสริมให้ทั้งสามพื้นที่เป็นศูนย์เรียนรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่าเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีภาคีเครือข่ายคือสำนักงานพัฒนาชุมชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ร่วมพัฒนา และเป็นแหล่งพัฒนาความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ในลักษณะการบูรณาการพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยกับชุมชน และเน้นเป็นแหล่งศึกษาดูงานของผู้มาเยือนมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

3) **การบริหารภูมิปัญญาหัตถศิลป์ชุมชน** เน้นการสร้างและพัฒนาผู้สืบทอดโดยอาศัยพื้นฐานวัฒนธรรมของชนเผ่าเป็นตัวตั้งของการพัฒนา พร้อมเชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยวระดับจังหวัด โดยอาศัยกลไกการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ภายใต้แนวคิดจาก “หัตถศิลป์..ศิลปาชีพสู่ชุมชนฯ” รวมถึงการก่อเกิดการจัดตั้งของผลิตภัณฑ์ เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้าทอที่เอวย้อมสีธรรมชาติปักลูกเดี๋ย ซึ่งมาจากการเก็บเกี่ยวตามธรรมชาติ

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบก่อนและหลังดำเนินการวิจัยทั้ง 3 พื้นที่

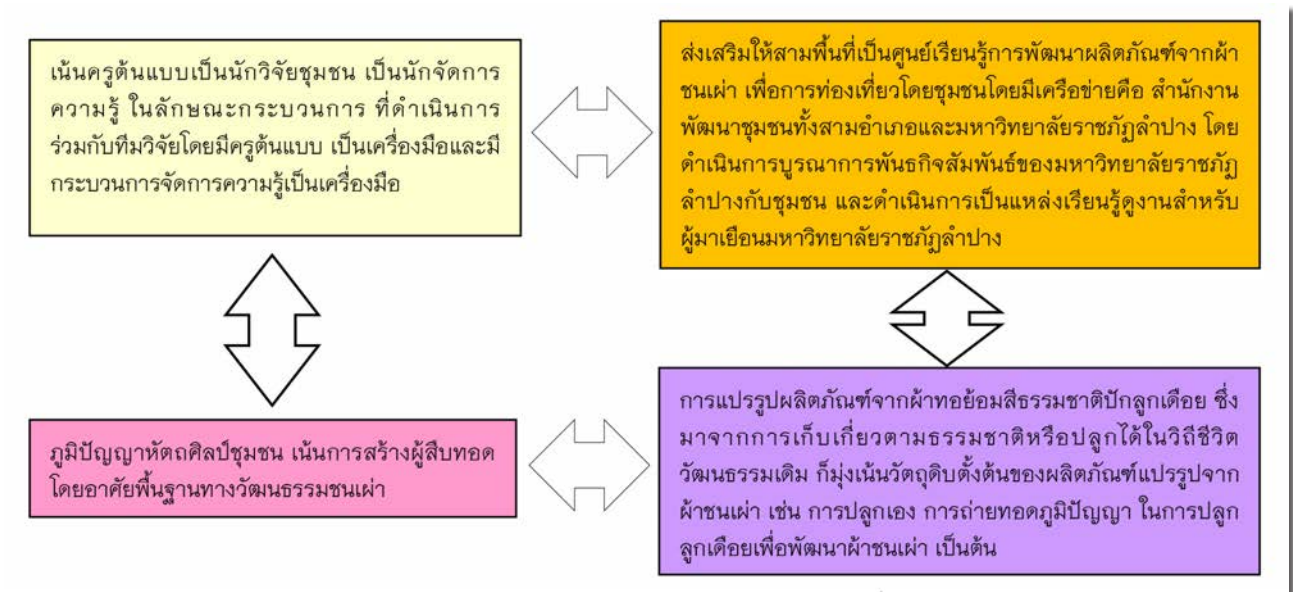
การเปลี่ยนแปลง	ก่อนดำเนินการวิจัย	หลังดำเนินการวิจัย (ทั้ง 3 พื้นที่)
1) ภาติเครือข่าย	ชนเผ่าลาหู่ 1) ชุดปฏิบัติการโครงการพระราชดำริพื้นที่รอยต่อ (ทุ่งจี้) 2) สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองปาน ชนเผ่าเย้า 1) สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่เมาะ ชนเผ่าปกากะญอ 1) สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเสริมงาม	1) ชุดปฏิบัติการ โครงการพระราชดำริพื้นที่รอยต่อ (ทุ่งจี้) 2) สำนักงานพัฒนาชุมชน ทั้งสามพื้นที่และขยายเป็น MOU ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางกับสำนักงานพัฒนาชุมชน ทั้ง 13 พื้นที่ ในจังหวัดลำปาง 3) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดลำปาง 4) กลุ่มตัดเย็บผ้าพื้นเมืองบ้านสวนป่าแม่เมาะ 5) ผู้นำชนเผ่า และตัวแทนสมาชิกชนเผ่าทั้งสามพื้นที่ 6) ททท. สำนักงานลำปาง 7) ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวภาคเหนือ 8) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง 9) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ. แม่เมาะ)
2) การพัฒนา “ครุต้นแบบการพัฒนาเทคนิคการตัดเย็บออกแบบผลิตภัณฑ์ชนเผ่า”	ยังไม่มีทั้งสามพื้นที่	1) ทั้งสามพื้นที่ที่มีการขยายผลการเรียนรู้สู่สมาชิก 2) ชนเผ่าลาหู่ และปกากะญอ เป็นวิทยากรร่วมเวทีเสวนาผลิตภัณฑ์ชนเผ่าในเวทีระดับอาเซียน
3) การบูรณาการสามพื้นที่	ก่อนดำเนินการวิจัยไม่มีการบูรณาการสามพื้นที่	หลังดำเนินการวิจัยเกิดการผสมศาสตร์ ผสานศิลป์ ในการทำงานทั้งสามพื้นที่ร่วมกัน
4) กระบวนการสร้างอัตลักษณ์และ Story ผลิตภัณฑ์ชุมชน	ยังไม่มีความชัดเจน	เกิดกระบวนการการคิดเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมชุมชนเป็นตัวตั้งของการพัฒนา โดยร่วมกันค้นหาจุดแข็งแล้วนำมาพัฒนาเป็นจุดขายให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่ม
5) นวัตกรรมกระบวนการประเมินผล การจัดกิจกรรมการพัฒนาออกแบบและเทคนิคการตัดเย็บผลิตภัณฑ์ชนเผ่า	ยังไม่มีทั้งสามพื้นที่	เกิดเกณฑ์ครุต้นแบบ การพัฒนาออกแบบและเทคนิคการตัดเย็บผลิตภัณฑ์ผ้าชนเผ่าคือการเข้าร่วมอบรมครบหลักสูตรการตัดเย็บเสื้อสำเร็จรูปสำหรับใส่ในวันรับเกียรติบัตร และปรากฏผลงานในหนังสือ “ครุต้นแบบการพัฒนา ออกแบบเทคนิคการตัดเย็บผลิตภัณฑ์ชนเผ่า ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง”

หรือปลูกเองได้ในวิถีชีวิตวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งมุ่งเน้นวัตถุดิบตั้งต้นของผลิตภัณฑ์ เช่น การเก็บเกี่ยววัตถุดิบ การถนอมถนอมภูมิปัญญาในการปลูกปลูกเดียวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ผ้าชนเผ่าปกากะญอ

แนวทางการติดตามและธำรงรักษาพัฒนาการที่เกิดขึ้นให้คงอยู่ตลอดไป ดังภาพที่ 11

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง สัญญาทุนเลขที่ 06/2562



ภาพที่ 11

แนวทางการติดตามและธำรงรักษาพัฒนาการที่เกิดขึ้นให้คงอยู่ตลอดไป

References

- Baan Cham Pui. (2019). OTOP Nawat Withi Lampang connects to wisdom of the community. Retrieved December 18, 2019, from <http://nawatwithilampang.com/ShowTour.php?alD=212>. (in Thai).
- Boonchaler, S. (2018). Upgrade “Ban Pong Nam Ron”, Serm Ngam district to be OTOP tourism community with being in Pakakayo lifestyle. Retrieved December 18, 2019, from <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/753853>. (in Thai).
- Chanmuang, N., Rattanapan, C., & Saetia, P. (2018). Community product from rubber processing materials in Phipun district, Nakhon Si Thammarat province. *Area Based Development Research Journal*, 10(5), 351–364. (in Thai).
- Chiang Mai News. (2018). Lampang province follows the selection of OTOP Tourism Community Innovation Contest in the provincial level. Retrieved December 18, 2019, from <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/790667>. (in Thai).
- Chomchuen, T., & Jaiban, S. (2015). Enhancing of productive potentiality of community products “Karen Weaving” with sufficiency economy and creative economy: Case of Mae Yao sub-district community, Muang district, Chiang Rai province. *Journal of Community Development and Life Quality*, 3(2), 203–214. (in Thai).
- Institute of Tourism by Community. (2011). Community tourism in accordance with culture. Retrieved January 3, 2018, from <https://thaicomunitybasedtourismnetwork.wordpress.com/cbt>. (in Thai).
- Lampang Provincial Community Development Office. (2019). Tourism community OTOP Lampang nawavithi, Lampang province. Retrieved December 18, 2019, from <http://nawatwithilampang.com>. (in Thai).
- Panich, V. (2008). *Knowledge management, Professional Version*. (4th edition). Bangkok: Heart Health.
- Pramanpanich, T. (2016). “From the mountains to...arts and crafts” exhibition in honor “King – Queen”. Retrieved December 17, 2019, from <https://www.nationtv.tv/main/content/378512586/>. (in Thai).

- Sawarttham, S. (2018). Upgrade “Ban Pong Nam Ron”, Serm Ngam district to be OTOP tourism community with being in Pakakayo lifestyle. Retrieved December 17, 2019, from <http://district.cdd.go.th/sermngam/2018/07/11/Ban Pong Nam Ron-M-1-Tor-Seri/>. (in Thai).
- Srijongsang, S. (2015). The development of creative souvenir for cultural tourism in Paknam community, Kudlad subdistrict, Ubon Ratchathani province. *Journal of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University*, 11(2), 75–114. (in Thai).
- The Royal Institute Vocabulary. (2013). Upgrade. Retrieved January 9, 2019, from <http://www.royin.go.th/dictionary>. (in Thai).
- Thongkaew, S., Sodpiban, P., & Saribut, U. (2015). A study of local wisdom to product development the community promote tourism of Chachoengsao province. *Art and Architecture Journal, Naresuan University*, 6(2), 133–147. (in Thai).
- Wikipedia. (2016). One Tambon one product. Retrieved January 9, 2019, from <https://en.wikipedia.org/wiki>. (in Thai).